

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО**

Факультет туризму

Кафедра економіки та менеджменту

ЛЕКЦІЯ №5
СПОЖИВАННЯ, ЗАОЩАДЖЕННЯ ТА ІНВЕСТИЦІЇ

з навчальної дисципліни:
«Макро- та мікроекономіка»

підготовки *БАКАЛАВРІВ*
галузь знань **07 «Управління та адміністрування»**
(спеціальність 073 – «Менеджмент»)

Лекція обговорена і затверджена на засіданні кафедри економіки та менеджменту
(протокол № 5 від “10” грудня 2020 року)

Укладач(і):
О. І. Завидівська, к.е.н., доцент, доцент
кафедри економіки та менеджменту

План

5.1. Споживання і заощадження як функції доходу

5.2. Кейнсіанська концепція споживання

5.3. Сутність та види інвестицій

5.4. Державна інвестиційна політика і її вплив на розвиток національної економіки

5.1. Споживання і заощадження як функції доходу

Чисто ринкова економіка закритого типу припускає відсутність втручання держави і зовнішньої торгівлі, тобто державні витрати і чистий експорт дорівнюють нулеві, тобто $G = X = \text{const} = 0$. Тому ВВП буде складатися з двох величин: $Y = C + I$.

Споживання домогосподарств — це їх поточні витрати на споживчі товари й послуги. Джерелом споживання домогосподарств є їхні доходи. Формування таких доходів відбувається в процесі економічного кругообороту, в межах якого домогосподарства взаємодіють з підприємствами через ринок ресурсів і ринок продуктів.

Відомо також, що $D = C + S$, де C — особисте споживання домогосподарств, S — заощадження.

Відсутність податків, субсидій, експорту й імпорту робить рівної величину отриманих доходів домогосподарств і підприємців, з одного боку, і ВВП, з іншого боку, тобто $D = Y$.

Дохід споживачів є головною змінною при зміні поточного споживання і заощаджень, тобто $C = f(Y) = f(D)$ і $S = f(Y) = f(D)$. Споживання є пріоритетним напрямом використання особистого означеного доходу. На заощадження спрямовується та частина особистого наявного доходу, що не витрачається на споживання. Інакше кажучи, **заощадження** — це частина наявного доходу після відрахування споживання, тобто $S = D - C$. Таким чином, C і S залежать від величини доходу і пропорції його розподілу на зазначені доданки.

Індукованим є споживання, яке фінансується за рахунок поточного доходу. **Автономним** називається споживання, що залежить від недоходних факторів (активи, нагромаджені за рахунок доходів попереднього періоду; очікування споживачів; податки, субсидії та інші форми державного регулювання; процентні ставки та ін.).

Видатки домогосподарств спрямовані на споживання трьох груп благ: товарів тривалого користування; предметів поточного вжитку і послуг.

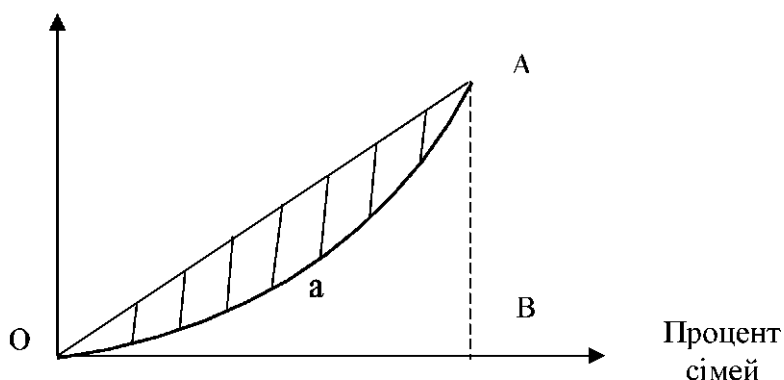
Розподіл особистого наявного доходу на споживання й заощадження залежить від рівня їхніх доходів, який має суттєву диференціацію. Для аналізу рівня останньої застосовуються кілька методів. Нерівність у доходах описується такими основними групами показників:

1. Кратні, що спираються на поділ дохідних складових на відповідну кількість груп.

2. Крива Лоренца (рис. 5.1) й коефіцієнт Джини.

У системі координат для побудови кривій Лоренца абсциса – це відсоток родин; ордината – відсоток доходів. Бісектриса характеризує рівномірний розподіл доходів, тобто 1 % родин одержує 1% доходу, 50% родин одержують 50% доходу, 100 % родин одержують 100% доходу. Крива ОФВ – це графік реального розподілу доходів по процентних групах сімей. Чим нижче бісектриси перебуває зазначена крива, тим більш різниця середньо сімейних доходів:

Процент доходів

Рис. 5.1. Крива Лоренца

Коефіцієнт Джині (Kj) - це відношення площі заштрихованої фігури, що описує реальний нерівномірний розподіл, до площі прямокутного трикутника OAB, що ілюструє абсолютну рівність доходів. Коефіцієнт Джини має належить проміжку від 0 до 1. Чим ближче його величина до 0, тим більш рівними за доходами є родини. Чим більше коефіцієнт наближається до 1, тим більше розрив в доходах найбільш багатих і найбільш бідних.

5.2. Кейнсіанська концепція споживання

За *класичною теорією*, домашні господарства розглядають заощадження як відкладене споживання, намагаючись максимізувати обсяг споживання у довгостроковому періоді. Тому вони порівнюють користь від споживання сьогодні з вигодами майбутнього споживання. Параметром, що відображає ступінь переваги поточного споживання над майбутнім, є відсоткова ставка. Чим вона вища, тим більше ефективними стають заощадження, чим нижча – тим привабливіше стає споживання сьогодні.

Згідно з *кейнсіанською теорією* головним чинником споживання є поточний наявний дохід домогосподарств (індуковане споживання). Крім того, потребують врахування недовідні складові, що знаходить вираз у показнику автономного споживання. Таким чином, у випадку відсутності поточного доходу джерелом споживання є заощадження минулих періодів.

Основний психологічний закон Кейнса наголошує: за інших рівних умов величина споживання зростає разом із зростанням доходу, але у відносно меншому ступені.

Ступінь залежності споживання і заощаджень від доходу описується наступними показниками:

1. Середня схильність до споживання APC :

$$APC = \frac{C}{Y}$$

2. Середня схильність до заощадження APS :

$$APS = \frac{S}{Y} = 1 - APC$$

$APC + APS = 1$, тобто, знаючи одну середню схильність, можна легко знайти іншу. Кейнс припускав, що при зростанні доходу APC знижується, а APS збільшується. Він виходив з того, що в короткостроковому періоді люди, незалежно від динамки доходу, намагаються підтримувати звичні для себе життєві стандарти. Тому в разі його зростання середня схильність до заощаджень збільшується, а середня схильність до споживання зменшується.

3. Гранична схильність до споживання MPC :

$$MPC = \frac{\Delta C}{\Delta Y}$$

де ΔC – приріст споживання, ΔY - приріст доходу.

4. **Гранична схильність до заощаджень MPS:**

$$MPS = \frac{\Delta S}{\Delta Y} = 1 - MPC,$$

де ΔS – приріст заощаджень.

$MPC + MPS = 1$, тобто, знаючи одну граничну схильність, можна легко знайти іншу.

5.3. **Сутність та види інвестицій**

Поняття *інвестиції* (від лат. Investio – одягаю) практично в будь-якому словнику трактується як вкладення капіталу в галузі економіки в середині країни та за кордоном.

Інвестиції — усі види майнових і інтелектуальних цінностей, які вкладаються в об'єкти підприємницької й інших видів діяльності, внаслідок чого утворюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект.

В українському законодавстві під *інвестиціями* розуміється господарська операція, яка передбачає придбання основних фондів, нематеріальних активів, корпоративних прав і цінних паперів в обмін на засоби або майно.

Під цінностями чи засобами обміну за українським законодавством розуміється наступне:

- грошові кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери;
- рухоме й нерухоме майно;
- майнові права пов'язані з авторським правом, досвідом та іншими видами інтелектуальних цінностей;
- інші іноземні суб'єкти господарчої діяльності, які визнаються таким діючим законодавством України.

Інвестиції в найбільш широкому трактуванні являють собою вклади капіталу з метою подальшого його збільшення. Джерелом приросту капіталу і рушійним мотивом здійснення інвестицій є отриманий від них прибуток.

1. **За об'єктом вкладень інвестиції бувають:**

а) *фінансові інвестиції* – придбання корпоративних прав, цінних паперів, деривативів та інших фінансових інструментів. Фінансові інвестиції, у свою чергу,

підрозділяють на *прямі* (внесення засобів в статутний фонд юридичної особи в обмін на його корпоративні права) і *портфельні* (придбання цінних паперів та інших фінансових активів на фондовому ринку);

б) *капітальні інвестиції* – вкладення засобів в дійсні активи, придбання будинків, споруд, інших об'єктів нерухомого майна, інших основних фондів і нематеріальних активів, які підлягають амортизації.

2. За характером участі в інвестиціях вони поділяються на:

а) *прямі інвестиції* – безпосереднє вкладення коштів в об'єкти інвестування;

б) *непрямі інвестиції* – інвестування, опосередковане іншими особами.

3. За періодом інвестування інвестиції поділяються на:

а) *короткострокові інвестиції* – вкладення капіталу на період не більше одного року;

б) *довгострокові інвестиції* – вкладення капіталу на період більше одного року.

4. За територіальними ознаками інвестиції бувають:

а) *внутрішні інвестиції* – вкладення коштів в об'єкти інвестування на території певної країни;

б) *зовнішні інвестиції* – вкладення коштів в об'єкти інвестування, розташовані за кордоном даної країни.

5. За формою власності інвестиції поділяються на:

а) *приватні* – вкладення коштів, здійснювані громадянами, а також підприємствами недержавних форм власності;

б) *державні* – вкладення, здійснювані центральним й місцевими органами влади за рахунок коштів бюджетів, позабюджетних фондів, а також державними підприємствами за рахунок власних і позичених коштів;

в) *іноземні* – здійснювані іноземними громадянами, юридичними особами та державами;

г) *спільні* – вкладення, здійснювані особами певної країни та іноземними державами.

Джерелами інвестицій можуть бути як власні кошти підприємств (амортизаційні відрахування, прибуток від основної та непрофільної діяльності), так і залучені кошти (кредити, продаж цінних паперів).

У макроекономіці під інвестиціями розуміють *реальні інвестиції*, тобто капіталовкладення приватної фірми чи держави у виробництво тієї або іншої продукції.

Макроекономічна теорія виділяє три типи інвестицій:

- 1) виробничі інвестиції, тобто інвестиції в машини, обладнання, устаткування;
- 2) інвестиції в житлове будівництво;
- 3) інвестиції в товарно-матеріальні запаси.

Розрізняють **валові** і **чисті** інвестиції.

Валові інвестиції – це інвестиції на заміщення старого обладнання в розмірі амортизації плюс інвестиції на розширене виробництво.

Чисті інвестиції – це валові інвестиції, зменшені на суму амортизації основного капіталу, тобто це інвестиції на розширене виробництво.

Інвестиційний попит складається з двох частин: з попиту на заміщення використаного капіталу та з попиту на збільшення чистого реального капіталу.

Інвестиції залежать від реальної (r), а не від номінальної процентної ставки.

Функція інвестицій має вигляд:

$$I = e - dr,$$

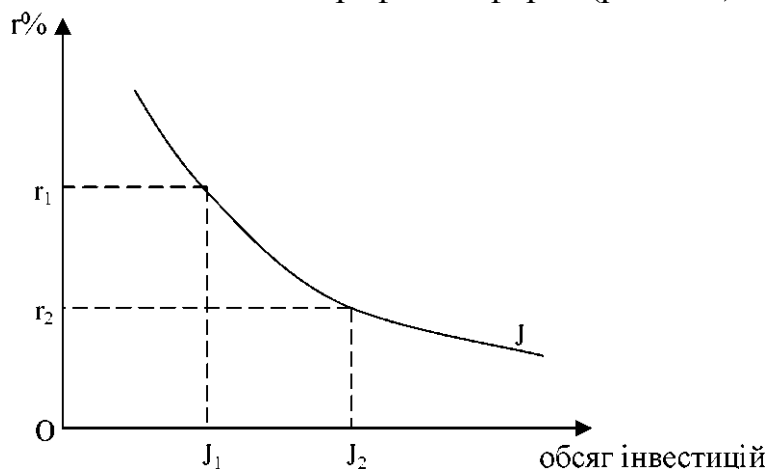
де I – інвестиційні витрати;

e – автономні інвестиції, які не залежать від процентної ставки, а визначаються зовнішніми економічними факторами, наприклад, запасами корисних копалин тощо;

d – емпіричний коефіцієнт чутливості інвестицій до динаміки процентної ставки;

r – реальна відсоткова ставка (вартість запозичення).

Попит на інвестиції можна подати в графічній формі (рис. 5.2).

Рис. 5.2. Крива попиту на інвестиції

Графік інвестиційного попиту нахилений до низу; чим вища ставка проценту (r), тим менша кількість інвестиційних проектів буде прибутковою. Іншими словами,

прибутковість інвестицій перебуває в оберненій залежності від ціни капіталу, і вища процентна ставка змушує фірми анулювати певні інвестиційні проекти.

Окрім процентної ставки, на інвестиції також впливають і інші фактори:

- зростання ВВП переміщує криву інвестиційного попиту вгору обсяг інвестицій праворуч;
- зростання податків на прибутки чинитиме депресивний вплив на інвестиції і крива інвестиційного попиту зсуватиметься ліворуч;
- песимістичні очікування інвесторів переміщують криву інвестиційного попиту ліворуч, а оптимістичні, навпаки, – праворуч.

Інвестиції – це найбільш нестабільний компонент сукупних витрат, оскільки вони залежать від великої кількості мінливих факторів, тому поведінку інвесторів важко передбачити.

5.4. Державна інвестиційна політика і її вплив на розвиток національної економіки

Головним питанням державної інвестиційної політики в Україні є визначення пріоритетних сфер та об'єктів інвестування, які мають відповідати як довготривалим національним інтересам держави, так і тим невідкладним завданням, які випливають із сучасного стану та структури економіки України.

Метою державної інвестиційної політики є створення конкурентного середовища, реалізація програм структурної перебудови економіки України, спрямування інвестицій у пріоритетні галузі та програми.

В основу державного регулювання інвестиційної діяльності покладено наступні принципи:

- послідовна децентралізація інвестиційного процесу;
- збільшення частки внутрішніх коштів суб'єктів господарювання у фінансові інвестиційні проекти;
- перенесення центру уваги з безповоротного бюджетного фінансування у виробничій сфері на кредитування;
- виділення бюджетних коштів переважно для реалізації державних пріоритетів, програм, спрямованих на здійснення структурної перебудови економіки;

- фінансування об'єктів, будівництво яких починається за рахунок бюджетних коштів, як правило, на конкурентній основі;
- надання переваги раніш розпочатому будівництву, технічному переобладнанню та реконструкції діючих підприємств;
- здійснення відповідними державними органами контролю цільового використання централізованих інвестицій;
- розширення змішаного фінансування інвестиційних проектів;
- удосконалення нормативної та правової бази з метою збільшення обсягу залучення інвестицій.

У державній програмі залучення іноземного капіталу визначено основні пріоритетні сфери інвестиційної діяльності в Україні:

- агропромисловий комплекс;
- медична та мікробіологічна промисловість;
- легка промисловість;
- лісопромисловий комплекс;
- машинобудування;
- металургійний комплекс;
- розвиток паливно-енергетичного комплексу і впровадження енерго- і ресурсозберігаючих технологій;
- транспортна інфраструктура;
- зв'язок;
- хімічна й нафтохімічна промисловість;
- соціальна інфраструктура.

Важливе значення для збільшення обсягів інвестицій і підвищення ефективності їх використання має *податкове регулювання інвестиційної діяльності*, що забезпечує спрямування інвестицій у пріоритетні сфери економіки через встановлення відповідних податкових ставок та податкових пільг. До методів податкового стимулювання інвестиційних процесів насамперед належить пільгове оподаткування прибутку.

Бюджетні методи регулювання інвестиційної діяльності мають для України особливе значення, оскільки ринок інвестиційних ресурсів тут недостатньо сформований, існує гіпертрофована структура економіки, надмірна диференціація

технічного рівня виробництва, високий рівень монополізації, незамкненість на внутрішній ринок виробничих циклів, банки майже не здійснюють довгострокового кредитування, а власних інвестиційних коштів підприємствам бракує.

Істотним чинником активізації інвестиційних процесів є *грошово-кредитна державна політика*. Така політика впливає на інвестиційні умови, регулюючи грошовий обіг та роботу банківської системи, яка мультиплікативно створює грошові кошти.

Амортизаційна політика є ще одним з головних важелів, що дають можливість державі на макрорівні впливати на інвестиційні процеси. Існуюча амортизаційна політика не сприяє, а навпаки, протидіє накопиченню інвестиційних ресурсів.

З метою активізації інвестиційних процесів доцільно:

- проводити індексацію основних фондів відповідно до термінів зростання цін з періодичністю не менше ніж один раз на рік; відмовитись від застосування знижувальних коефіцієнтів до норм амортизації;
- припинити практику вилучення амортизаційних нарахувань до бюджету;
- дозволити підприємствам самостійно вибирати методи амортизації та вільно переходити з прискорених методів на рівномірні;
- запровадити систему контролю цільового використання амортизаційних фондів на цілі інвестування у виробництво.